

Den udelte himmel over Berlin

Af Mikael Busch

maj 8, 2020

I sommeren 1974 sluses Stasi-agenten Lars Weber fra Østberlin ind i Vestberlin. Som Romeo-agent skal han – ved snuhed og snarrådighed – skaffe vigtige oplysninger fra kvindelige "målpersoner". Han er god til sit job. Lars Weber selv og en række bipersoner i både øst og vest drømmer om et bedre liv. Under den samme himmel. Imens afholdes der for første gang VM i fodbold på tysk jord. Midt i en corona-tid er *Brændpunkt Berlin* solid, eskapistisk underholdning.

Hvor blev fortsættelsen af?

Berlin 1974. Den 13-årige østberlinske svømmepige Klara Weber ser ud til at have gode chancer for at kvalificere sig til OL i Montreal i 1976. Men vi ved ikke, om det sker. Den homoseksuelle fysiklærer Axel Lang har fundet en ny mulig flugtvej: paragliding. Men vi ved ikke, om det vil lykkes ham at svæve over til det forjættede Vesten. Og hvad med hovedhistorien? Romeo-agenten Lars Weber og dataanalytikerens hos NSA Sabine Cutter har forelsket sig hovedkuls i hinanden uden at vide, at de i virkeligheden er søskende (fig. 2). Hvornår går sandheden op for dem? Vi ved kun, at Forbundsrepublikken Tyskland vinder VM i fodbold på hjemmebane. Men det vidste vi i forvejen.

Fig. 2: Teufelsberg, den amerikanske lyttestation i Vestberlin, bygget på en menneskeskabt bakke. Her arbejder Romeo-agent Lars Webers to "målpersoner" Lauren og Sabine.

Sidste afsnit af *Brændpunkt Berlin* lægger i den grad op til en fortsættelse. Man kan undre sig over, at den ikke kom. Seertallene var ellers gode, da den tredelte serie blev vist på ZDF i foråret 2017: Alle tre afsnit – hvert af halvanden times længde – blev set af mellem fire og fem millioner tyskere. Det er ikke så ringe endda. Serien, som er instrueret af Oliver Hirschbiegel (*Der Untergang*), ligner også en international satsning: Hovedplottet er konstrueret sådan, at en stor del af dialogen foregår på engelsk. Også selve titlen, der på tysk (*Der gleiche Himmel*) ligner en hilsen til Christa Wolfs roman *Der geteilte Himmel* (1963) eller Wim Wenders film *Himlen over Berlin* (1987), præsenteres i tv-serien på engelsk: *The same sky*.

De bærende roller garanterer kompetent skuespil. Især Tom Schilling i hovedrollen som forførende Stasi-agent. Seriens mange temaer er også æggende: Spionage & agentvirksomhed, præstationsport & doping, republikflugt & RAF. Og – som sagt – fodbold. VM anno 1974 har omtrent samme betydning for *Brændpunkt Berlin*, som VM i 1990 har for Wolfgang Beckers filmklassiker *Good bye, Lenin!* (2003). 70'er stemningen udfoldes for fuld udblæsning. Fra heltens lange skjorteflipper og beige gabardinebukser med svaj til køkkenernes brødmaskiner med indbygget rundsav. Samt på seriens soundtrack. Fra Ton Steine Scherben til det canadiske rockband Bachman-Turner Overdrives legendariske hit *You Ain't Seen Nothing Yet*. På trods af alt dette kom der ingen fortsættelse.

Hovedhistorien: Romeo-agenten

I begyndelsen af *Brændpunkt Berlin* krydsklippes der mellem to 25-års fødselsdage. I det rige Zehlendorf i Berlins sydvestlige udkant hedder dagens fødselar Sabine (Friederike Becht). Hendes stedfar, den amerikanske officer Howard Cutter (Steven Brand), har en chefstilling på lyttestationen Teufelsberg, hvor Sabine også arbejder som analytiker. Der tales engelsk i hjemmet. Samtidig – under samme himmel – fejres Lars Webers fødselsdag i Østberlin. Det foregår i den *Plattenbau* boligblok, hvorfra de fleste af de løst forbundne handlingstråde i *Brændpunkt Berlin* har deres udgangspunkt.

Lars Weber har lige gennemgået et træningsprogram for kommende Romeo-agenter på Stasi-skolen i Bad Belzig ca. 70 km. sydvest for Berlin (fig. 3). Lars har tilsyneladende det, der skal til. Med underviserens ord: "Det kræver ikke blot seksuelt samvær at manipulere det kvindelige mål, men også snuhed. Målet er at skaffe oplysninger efter postcoitalt samvær." Lars er klar til at forføre relevante kvinder på den anden side af Muren. Den typiske målperson er en ældre, enlig kvinde, der har adgang til fortrolige oplysninger i f.eks. ministerier eller NATO-

myndigheder. Sabine Cutter, som er jævnaldrende med Lars, er ikke den oplagte målperson, men hun er heller ikke den første.

Fig. 3: Den nyuddannede Romeo-agent Lars Weber modtages i Ministeriet for Statssikkerhed. Han er klar til sin første mission.

Lars skal i første omgang forføre Sabines veninde og kollega på lyttestationen Teufelsberg, den 40-årige Lauren Faber (Sofia Helin). Lauren, som er af britisk-svensk oprindelse, er dataanalytiker for den hemmelige tjeneste i Storbritannien. Lars' føringsofficer, Ralf Müller (Ben Becker), sætter på sin afmålte og bryske facon Lars ind i opgaven. Hvorfor har Müller, som egentlig er vestberliner, ladet sig indrullere i Stasis rækker? Fordi den altid spisende føringsofficer er modstander af det kapitalistiske "konsumhelvede"? Nok snarere fordi – som han også selv antyder – det passer til hans "undergravende karakter".

Imens Tyskland får en lidt famlende start ved VM i fodbold, gør Lars Weber gode fremskridt i forhold til sin målperson. Laurens rebelske og RAF-dyrkende 17-årige søn Emil udgør kun et mindre bump på vejen. Emils funktion i serien synes især at være at vise samtidens optagethed af terrorgruppen RAF. Da Lars Weber næsten er i mål, og da den tyske verdensklasseback (og på dette tidspunkt erklærede maoist) Paul Breitner har scoret sit pragtfulde langskudsmål til 1:0 mod Australien, får Lauren et slagtilfælde og må forlade serien. Lars' næste målperson: Sabine Cutter!

Første sidehistorie: Brødrene Weber og lille henrivende Klara

Lars' far, Gregor Weber (Jörg Schüttlauf), har livet igennem troet på, at DDR siden republikkens grundlæggelse har arbejdet målrettet på at virkeliggøre socialismen. Selv er han kommet til tops i den første arbejder- og bonderepublik på tysk jord via FDGB, den østtyske fagforeningsbevægelses paraplyorganisation. Han er medlem af partiet og holder til stadighed udkig efter egnede uofficielle meddelere, som han videreformidler til Stasi. Gregor er dog begyndt at tvivle på, om de repressive metoder, der tages i brug i kampen for det rette, nu også er de rigtige. En tvivl, han dog holder for sig selv.

Gregors bror, læreren Conrad (Godehard Giese), har i modsætning til Gregor nok aldrig troet på systemet. Han har – som de fleste østtyskere – arrangeret sig med regimet, uden at man dermed bør karakterisere ham som medløber. Hans ægteskab med Gita (Anja Kling) er for længst gået i stå. Han lever for sine to døtre, især den ældste Juliane, som har været dygtig i skolen. Hun skal efter sommerferien studere medicin i Leipzig. Lillesøsteren Klara synes Conrad at være lidt mindre optaget af.

Klara (Stephanie Amarell) har et vist svømmetalent. Ingen tvivl om det. Men det, der især driver hende frem i ambitionen om at kvalificere sig til det østtyske svømmehold til OL i Monreal, er et

par andre faktorer: Kampen om at opnå faderens opmærksomhed og anerkendelse samt bestræbelsen på at indfri moderens ambitioner om social anerkendelse og de dermed forbundne goder af materiel og immateriel karakter (f.eks. rejsefrihed).

Alt i alt er den første sidehistorie en almenmenneskelig familiehistorie på en DDR-specifik baggrund: Det østtyske dopingprogramts præstationsfremmende midler. Overskriften på afsnittet rummer grim ironi: Klara ligner på ingen måde den danske svømmelegende Inge Sørensen – 'lille henrivende Inge' – der som 12-årig vandt en bronzemedalje ved OL i Berlin i 1936. Hendes 13-årige krop plages af grotesk uønsket hårvækst. En bivirkning af den statsordnede doping (fig. 4).

Fig. 4: Lille Klara er ikke så henrivende, når hun tager svømmedragten af. Doping-programmet efterlader en grotesk hårvækst på dele af kroppen.

Anden sidehistorie: Drømmen om republikflugt

Axel Lang (Hannes Wegener) er en af Conrad Webers lærerkolleger. Axel med det karakteristiske sværmeriske blik valgte at studere fysik, fordi han ikke forestillede sig, at der kunne være så mange politiske dimensioner i netop dette fag. Det er der så alligevel. Han får læst og påskrevet af sin skoleleder, da han har undervist i varmens betydning for opadstigende luftmasser: Viden om luftstrømme kan animere til republikflugt!

Republikflugt er netop den forbrydelse, Axel Lang gerne vil begå. Han drømmer om en bedre tilværelse i vesten, hvor han også forestiller sig, at han bedre kan udfolde sin seksuelle orientering. Gennem en ven erfarer han, at der bygges en flugttunnel. Vennen er netop blevet smidt ud af projektet pga. upålidelighed og overvægt. Axel overtager pladsen, men vennen, som arresteres og anbringes i Stasis varetægtsfængsel i Hohenschönhausen på ubestemt tid, røber flugtplanen til Stasi.

Der viser sig måske en ny mulighed: Duncan, en bøsse fra Storbritannien, med hvem Axel har nogle flygtige elskovsmøder på en ubevogtet rasteplads uden for Berlin, leder Axels tanker hen på muligheden for at svæve ind i vesten! Vi er tilbage ved de opadstigende luftmassers betydning (fig. 5).

Fig. 5: Elskov mellem øst og vest. Fysiklæreren Alex med den britiske elsker Duncan i et folkevognsrugbrød.

Som sidehistorie nr. et giver flugthistorien anledning til at belyse et par DDR-specifikke forhold: Flugtveje og fængselsbetingelserne i Stasis berygtede varetægtsfængsel: Små celler uden vinduer, total isolation, lyset, der aldrig slukkes etc. Flugt pr. tunnel er i øvrigt lidt af en anakronisme i 1974. Der blev bygget en del tunneler i de første år efter opførelsen af Muren i august 1961. Den sidste tunnel, som udgik fra Waldmüllerstrasse i Potsdam-Klein Glienicke, blev bygget i sommeren 1973.

Underholdende og seværdig, ikke fremragende og fejlfri

Undervejs er der flere indstillinger, hvor kameraet hæves op mod himlen over Berlin og dermed viser hen til seriens titel: "Samme himmel". Et nøgleeksempel er, da Gregor Weber slipper en fugl løs, som han har passet og plejet sammen med niecen Klara. Et symbolsk udtryk for, at partiets og Stasis tidligere så betroede medarbejder har gennemgået en indre udvikling a la Stasi-fundamentalisten Gerd Wiesler i *De andres liv*. Det vigtigste fællesberlinske anliggende, som selvfølgelig får en fyldig plads, er den VM-kamp, de to tyske stater ved skæbnens lunefulde (u)gunst spiller mod hinanden den 22.06.1974. Alle nøglefigurerne – foran hvilket fjernsyn de end befinder sig i Øst- eller Vestberlin – ser således DDR's sensationelle 1:0 sejr på Volkspark Stadion i Hamburg (fig. 6).

Fig. 6: Paul Breitner og Franz Beckenbauer, den maoistiske rebel og svigermors drøm. To verdensmestre fra FC Bayern München anno 1974.

Ellers er der ikke overvældende mange locations i *Brændpunkt Berlin*. Ud over familien Cutters imponante villa i Zehlendorf udspiller de fleste scener i Vestberlin sig i omegnen af Gedächtniskirche, en café på Kudamm og en bænk i Tiergarten tæt ved Muren. De østberlinske scener foregår – ud over den nævnte boligblok – fortrinsvis i en svømmehal og institutioner, der har tilknytning til Stasi: Det allerede omtalte varetægtsfængsel og det tidligere Stasi-ministerium i Lichtenberg. På propagandaplakater ses Willy Stoph og endnu ikke Erich Honecker. Honecker afløste ganske vist Walter Ulbricht som SED's førstesekretær allerede i 1971, men han blev først statsrådschef i 1976. I Vestberlin skaber plakater af de ledende terrorister fra RAF (Rote Armee Fraktion) lidt kolorit.

Hvorfor kom der ingen fortsættelse? Den mest nærliggende forklaring er nok, at det ikke viste sig muligt at sikre den nødvendige finansiering, selvom der altså ikke manglede tv-seere. Dermed ikke sagt, at serien er fremragende og fejlfri. Ikke alle replikker er lige troværdige. Axel lægges et sted disse ord i munden: "Alt er ikke slemt her. Der er social sikkerhed, sikre arbejdspladser, sundhedsvæsen. Man tilgodeser befolkningens ve og vel." Her lyder den sværmeriske fysiklærer pludselig, som om han læser op af partiavisen *Neues Deutschland*. Den håndfaste Stasi-psykologi tangerer undertiden det karikerede: "Via det venstre øje er der en direkte vej til kvinders følelsesliv", siger en underviser for de kommende Romeo-agenter. Jamen så er det jo bare med at komme i gang!

Ubetinget seværdig er *Brændpunkt Berlin* altså ikke, men serien leverer alligevel god og effektiv – jeg havde nær sagt – eskapistisk underholdning. I corona-tiden, som ingen i skrivende stund kender længden på og som ifølge landets statsminister måske betyder afslutningen på det, som vi troede var selvfølgelig normalitet, kan det være velgørende – ikke kun for koldkrigsnerder – at dykke ned i en serie fra "de gode gamle dage", hvor verden var sort og hvid, hvor der var øst og vest. Hvor der var godt og ondt – under den samme udelte himmel.

Fakta

Brændpunkt Berlin blev vist på ZDF i slutningen af marts 2017.
Serien kan ses på [DR's hjemmeside](#).

TAGS Forår 2020

Relaterede artikler

Trigonomisk tragedie: Triangle of Sadness

Anmeldelse

Speak No Evil: Radikal røre i andedammen

Anmeldelse

Alt er udtryk! – en bog om production designet af og i levende billeder

Anmeldelse

Seneste artikler

Stanley Kubrick's Paths of Glory: The tavern scene viewed in a yin/yang perspective
jan 5, 2023

Humørsyge brudstykker: Fragmenter og stemninger i Wong Kar-wais In the Mood for Love og Chungking Express
dec 20, 2022

169 Seconds: Improbable Dialogism or the Art of Flying
dec 11, 2022

Julekalenderens guldalder: Jesus & Josefina som ledestjerne
dec 3, 2022

Lovecrafts kosmiske horror
nov 28, 2022